

Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Getirdikleri ve Yapılması Gerekenler

Doç. Dr. Murat Volkan Dülger

Ana Başlıklar

- Giriş
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesi
- 6698 sayılı Kanun'un Getirdikleri
 - Genel olarak
 - Denetim Mekanizması
 - Uyumluluk Süreci
- 6698 sayılı Kanun'un Yürürlüğe Girmesinden Sonraki Süreç; Türkiye'de Neler değişti?
- Sonuç

Giriş

Kişisel veriler, kişisel verilerin korunması, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, daha da öteye gidersek kişisel verilerin korunması hukuku Türkiye’de özellikle son iki senedir sıklıkla sarf edilen, konuşulan ve merak edilen bir alandır.

Burada “*kişi*”lere “*kişilerin verilerine*” ilişkin bir alan söz konusudur.

Bu nedenle de ilgilenen veya ilgilenmeyen gibi bir ayrım yapmak mümkün değildir.

Zira bugün, herkes ya veri sorumlusu ya veri işleyen ya da veri ilgilisi konumundadır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesi

Türkiye açısından kişisel veriler, 6698 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle konuşulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır.

Daha öncesinde de konuya ilişkin çeşitli düzenlemeler olmakla birlikte konuyu bir bütün olarak ele alan bir mevzuatın eksiliği söz konusuydu.

İşte **7 Nisan 2016** tarihinde yürürlüğe giren **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu** bu eksikliği büyük ölçüde gidermeye çalışmış ve kişisel verilerin korunması ve işlenmesine ilişkin düzenlemeler getirmiştir.

7 Nisan 2016, Türkiye açısından kişisel verilerin korunması alanında bir dönüm ve dönüşüm noktası olarak ele alınmalıdır.

6698 sayılı Kanun'un Getirdikleri

Günümüz koşulları nedeniyle hemen her gün yaptığımız tüm faaliyetlerde kişisel veri kullanıyoruz.

Mesleki faaliyetlerimizi yerine getirirken çoğunlukla veri sorumlusu veya veri işleyen; bir hizmet alırken veya tüketici konumdayken ise veri ilgilisiyiz.

Peki bu veriler hangi kurallara göre toplanıp, işleniyor? Verileri işlenen kişilerin herhangi bir söz hakkı var mıdır?

İşte 6698 sayılı Kanun tam da bu noktada devreye girerek kişisel verilerin işlenmesine ilişkin her türlü faaliyeti, veri sorumlusu ve veri işleyenin yükümlülüklerinden veri ilgilinin haklarına kadar düzenlemeler getirmektedir.

6698 sayılı Kanun'dan sonra:

Veri sorumlusu / Veri işleyen:

«Ben bir veri sorumlusu veya veri işleyen olarak dilediğim kişisel verileri, dilediğim miktarda, dilediğim şekilde işleyemem.»

Veri sahibi:

«Ben, verilerim üzerinde hakimiyet sahibiyim ve verilerimin geleceğini belirleme hakkına sahibim, bu nedenle de hiç kimse benim verilerimi açık rızamı almaksızın veya öngörülen hukuki nedenlerden birine dayanmaksızın işleyemez.»

Kanun, temel olarak;

- Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkeleri oluşturmuş, kişisel verilerin işleme şartlarını belirlemiş ve veri ilgisinin haklarını düzenlemiştir.
- Veri sorumlusu ve veri işleyenin hangi şartlar altında veri işleyebileceğini, buna karşılık olarak veri ilgisinin neler yapabileceğini açıklığa kavuşturmuştur.
- Kişisel verilerin işleme şartlarını açık ve net bir şekilde belirlemiş olduğundan, hangi alan veya sektör olduğu fark etmeksizin işlemeye dair genel bir düzenlemenin bulunmasını sağlamıştır.

Veri sorumlusu / Veri işleyen açısından;

1. Veri sorumlusu veya veri işleyen yürüttüğü faaliyet sırasında kişisel veri işleyebilmek için bu faaliyette Kanun'da öngörülen işleme şartlarından herhangi biri olup olmadığına bakmalıdır.
2. Eğer mevcutsa kişisel veri işleme faaliyetini bu şarta dayandıracak, şayet yoksa da ancak veri ilgisinin açık rızasını alması halinde kişisel veri işleyebilecektir.

Açık rıza kavramı veri koruma hukuku ile hayatımıza girmiş olup veri ilgisinin kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradesiyle açıklanan irade beyanını ifade eder.

Böylece Kanun'dan önce mevcut olan durum gibi gerekçesiz ve amaçsız bir şekilde veri işleme, artık sona ermiştir.

Veri ilgisi açısından ise;

Kişinin, verileri üzerinde her anlamda hakimiyet sahibi olması sağlanmıştır.

Kişinin, verilerini paylaşması ve işlenmesi için açık rıza göstermesi, ancak herhangi bir önkoşul öne sürülmeksizin ve özgür iradesiyle olabileceği açıklığa kavuşturulmuştur.

Ayrıca kişiye,

- verilerinin hangi amaçlarla, ne şekilde işlendiğini ve kimlere aktarıldığını öğrenme ve
- talep etmesi halinde de mutlak surette silinecek olması hakkı sağlanmıştır.

Böylece kişi, verilerinin geleceğini
belirleme hakkına sahip kılınmıştır.

Bütün bu hususlar;
esasen kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkelerin amaç ve fonksiyonlarında toplanmaktadır.

Bu ilkelerin özelliği ve işlevi ise kişisel verilerin ilk olarak elde edilmesinden başlayarak veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem sırasında uyulması gereken kuralları belirlemesidir.

Öyleyse bu ilkelerin, tüm kişisel veri işleme faaliyetlerinin özünde bulunması ve tüm kişisel veri işleme faaliyetlerinin de bu ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekir.

Denetim Mekanizması

Kanun ile verilen görevleri yerine getirmek üzere bir düzenleme ve denetim organının öngörülmüş olmasıdır.

Bu amaçla Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuş ve Kurum'un esas karar organı olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulu göreve başlamıştır.

Kanun'un yürürlüğe girmiş olmasından bu yana Kurul tarafından çıkarılan yönetmelikler, tebliğler, verilen kararlar, yapılan yayınlar, akademik etkinlikler bir denetim organından çok daha fazlası olduğunu gözler önüne sermektedir.

Kanun'dan önce;

veri ilgisi açısından kişisel verilerin işlenmesine ilişkin bir ihlal iddiası veya şikayetinin yöneltilebileceği bir kamu kurumu mevcut değilken,

veri sorumlusu açısından da böyle bir ihlal iddiasına konu olması halinde bunu etkin bir biçimde denetleyecek ve idari para cezasına hükmedebilecek bir kamu kurumu tehlikesi ve baskısı söz konusu değildi.

Bu mekanizmanın en iyi şekilde işlemesi ise veri ilgilisinin kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakları konusunda yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmasına bağlıdır.

Bununla birlikte Kanun ve Kurul'un öngörölme amacı hiçbir şekilde veri ilgilisinin şikâyet etmesi ve Kurul'un da cezaya hükmetmesi değildir.

Bu nedenle yıllardır kişisel verilerin işlenmesine ilişkin belirli, açık ve net hukuk kurallarına bağlı olmaksızın faaliyetlerini sürdüren veri sorumlularının, bir anda sıkı şartlara tabi olmasını beklemek de doğru değildir, dahası bu mümkün de değildir.

Kanun ile belli kurallar getirildi diye, şirketlerin tüm süreçleri aniden kişisel veri işleme mevzuatına uyumlu hale gelmez.

Bunun için yeterli bir süre ve konuya özgü etkin bir süreç gerekir.

Nitekim Kurul da bu durumu göz önünde bulundurarak, bazı kararlarında ihlal tespit etmesine rağmen idari para cezasına başvurmayıp, ihlale konu olan veri sorumlusunun “*talimatlandırılmasına*” hükmetmiştir.

Uyumluluk Süreci

Veri sorumluları, kişisel verilerin ilk defa elde edilmesinden sonraki kişisel verilere ilişkin her aşamada veri koruma hukukunun ilke, usul ve esaslarına uyumlu olarak hareket etmelidir.

Açıklanan bu ilke, usul ve esaslara uygun hareket edilebilmesi ise “*Kanun’a uyumluluk süreci*” olarak adlandırdığımız uyumluluk projeleri yürütmelerine bağlıdır.

Bu süreç, Kanun’a dayanılarak çıkarılan yönetmelikler, tebliğler, ilke kararlar, Kurul kararları, mahkeme içtihatları, rehberler ve uygulama örneklerinden oluşan bir bütünü kapsar.

Uluslararası alanda da varlığını sürdüren şirketler;

zaten 1995 yılından beri 95/46/EC sayılı **Direktif** ve 25 Mayıs 2018 tarihinden bu yana da **GDPR** ile bağlı olduğu için bu konuda hazırlıklı ve uyum için isteklidirler.

Ulusal alanda faaliyet gösteren şirketlerde ise;

uyumluluk sürecine ilişkin ne yazık ki yeterli bilinç henüz oluşmuş değildir.

Bununla birlikte Kanun'un ilk yürürlüğe girdiği tarihe kıyasla, konuya ilişkin akademik çalışmaların ve Kurul'un gayretleriyle oldukça büyük bir yol kat edilmiş olduğunu ve nispeten kişisel verilerin korunması karşısında daha üst bir seviyeye gelindiğini de belirtmeliyim.

Sürece olan bakış açısı ise şu şekildedir:

Veri sorumluları, uyumluluk sürecini bir zorunluluktan çıkarmaya ve bu süreçten mümkün olduğunca kaçınmaya çalışmaktadır.

Zira süreç, hem veri sorumluları açısından belirsiz bir alanı oluşturmakta hem de şirket çalışanlarının da katılımıyla yürütülmesi gereken uzun ve yorucu bir iş yükü gerektirmektedir.

Bu noktada tavsiyem, sürece olan bakış açısının, tamamlanması gereken bir proje değil, hayatın her alanında herkes için sağlanması gereken bir insan hakkının öğrenilmesi ve yapılan her faaliyette buna uygun olarak hareket edilmesinin sağlanması olarak bakılmalıdır.

Kanun'un Yürürlüğe Girmesinden Sonraki Süreç: Türkiye'de Neler Değişti?

Her şeyden önce Türkiye'de kişisel verilerin korunması hukuku adıyla yeni bir hukuk dalı oluştu.

Bu hukuk dalı da öyle bir dal ki, temas etmediği hiçbir hukuk dalı yok.

Kişisel verilerin önemi ve kişisel verilerin korunmasına duyulan ihtiyaç kapsamında veri koruma hukuku, tüm toplumda bir davranış biçimi ve kültür olarak yerleşmelidir.

Peki bunun için tam olarak ne yapılmalı, ne yapıldı ve yapılanlar işe yaradı mı?

Öncelikle, Türkiye’de veri koruma hukuku alanında yeterli düzeyin sağlanamadığını belirtmeliyim.

Bu, yalnızca Türkiye’nin bu konuda geri kalmış olmasından ileri gelmemekte, aynı zamanda Türkiye’nin bulunduğu konum itibariyle veri koruma hukuku alanında üst seviyede olması gerektiği gerekçesine dayanmaktadır.

Kişisel verilerin
korunmasına
duyulan ihtiyaç

=

Kişisel verilerin
korunması
zorluğu

Burada asıl altını çizmek istediğim husus Türkiye açısından veri koruma hukukunun önemi, buna duyulan ihtiyaç ve dolayısıyla da konuya ilişkin sürekli bir gelişim ve iyileşme politikasının benimsenmesi gerektiğidir.

Veri sorumluları tarafında;

1. «*kişisel veriler diye bir şey var;*
2. *biz bunu korumalıyız.»*

Peki bunu nasıl yapacaklardır? Uyumluluk süreci, tek başına bütün yapılması gerekenlerin yapılmış olduğu anlamına gelir mi?

Uyumluluk süreci ile asıl hedeflenen, şirketin Kanun'dan önce gerçekleştirdiği kişisel veri işleme faaliyetleri de dahil olmak üzere, var olmasından sonlanmasına kadarki tüm zamanlarda bütün kişisel veri işleme faaliyetlerinin Kanun'a uyumlu şekilde yürütülebileceği bir zemin oluşturmaktır.

Öyleyse uyumluluk süreçleri, başlayıp biten bir proje olarak değil; varlığını devam ettiren bir sürecin hukuka uygun bir zemine oturtulması çalışması olarak ele alınmalıdır.

Veri sorumlularının böyle bir bakış açısıyla hareket etmesi için hangi noktalarda dikkatli olması gerekir?

Her şeyden önce şirketlerde, başta şirket çalışanları olmak üzere o şirketle herhangi bir şekilde iletişim halinde bulunan herkes, yani insan faktörü ele alınmalıdır.

Kanun'a uyumlu bir zemin oluşturmak, söz konusu şirket bünyesinde herhangi bir şekilde faaliyet gösteren herkesi ilgilendirir, herkesin görevidir.

Bu nedenle veri sorumluları tarafından üzerinde durulması gereken en önemli husus, şirket nezdinde çalışan ve şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi olan herkesin veri koruma hukuku hakkında eğitilmesi ve bilinçlendirilmesidir.

Bir şirket çalışanın veri koruma hukukunun özünü anlayabilmesi nasıl sağlanır?

1. veri koruma hukukuna ilişkin mevzuat, akademik çalışmalar ve uygulamadaki soru ve sorunlar kapsamında yapılacak bir eğitimidir.
2. Konuya ilişkin güncellemelerin göz önünde bulundurulduğu belli aralıklarla devam eden eğitimlerdir.

Bu eğitimlerde, kişisel verilerin korunması, korunmadığı takdirde idari para cezası yaptırımının uygulanacağı korkusuyla değil, bir insan hakkı olarak saygı gösterilmesi gereken bir alan olarak ele alınmalıdır.

Ayrıca genel ve ezbere dayalı bir eğitimden ziyade, bir şirket bünyesinin A'dan Z'ye her kişisine ve her noktasına temas etmesi ve yerleşik hale gelmesi amaçlanmalıdır.

Veri ilgilisi tarafında ise;

Zaten veri sorumlusu veya veri işleyen için açıklanan bütün yükümlülükler, zaten veri ilgisinden ileri gelmektedir.

Kişisel verilerin korunması esasen bir haktır ve bu hak veri ilgisine tanınmıştır.

Kişisel verilerin korunması hukuku, esas olarak veri ilgisinin hakları, veri sorumlusunun veya veri işleyicilerinin de yükümlülükleri olarak ele alınmalıdır.

Dolayısıyla Kanun ile beraber bireylerin kişisel verilerin korunması hakkı yasal zemine oturtulmuş ve böylece veri ilgilisi kavramı ortaya çıkmıştır.

1. Bireylerde, verilerinin neden korunması gereken bir alan oluşturduğu noktasında farkındalık oluşmuştur.

Verilerinin neden korunması gerektiğini anlayan kişi, ardından bunu yapabilecek hukuki güce de sahip olmalıdır.

2. İşte Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından kişisel verilerinin korunması hakkı kapsamındaki hukuki güç, tam olarak sağlanmıştır.

Veri ilgilisinin hukuki gücünün somut olaya yansımaları:

Kurula şikâyet hakkı:

Veri ilgilisinin şikâyeti üzerine yapılan incelemede iki farklı sonuca ulaşılabilir:

1. Şayet olayda veri sorumlusu veya veri işleyen söz konusu işlemi yapabilmesi için gerçekten o bilgiye ihtiyacı varsa ve Kanun'da öngörülen işleme şartlarından herhangi birine dayanıyorsa herhangi bir ihlalden söz edilemez.
2. Ancak veri sorumlusu veya veri işleyen söz konusu işlem için gerekli olmayan bir veriyi talep etmekteyse bunu ancak veri ilgilisinin Kanun'a uygun olarak alınmış açık rızasına dayandırabilir.

Açık rıza alınamazsa;

1. Söz konusu kişisel verinin alınmasından ve işlenmesinden vazgeçilmelidir.
2. Rıza gerektiren hizmet gerçekleştirilmemelidir.

Kişisel veri alınmaksızın hizmet gerçekleştirilmiyorsa;

Rıza verilmediği takdirde o hizmetin sağlanmayacağı tehdidi oluşturulmuş ve açık rıza beyanı hizmet şartına bağlanmıştır.

Bu durum Kanun'un hiçbir şekilde kabul etmediği ve Kurul kararıyla da hukuka aykırı olduğu tespit edilmiş bir hak ihlalidir.

Sonuç

- Kişisel verilerin korunması hakkı niteliği itibarıyla herkesi ilgilendiren bir alandır.
- Kişisel verilerin, kişilere ve kişilerin bilgilerine ilişkin olması nedeniyle, temas etmediği hiçbir alan ve sektör yoktur.
- Kişisel verilerin korunması hukuku, her alanı etkilemiş ve her alanda, oluşan veri koruma hukuku bakış açısıyla güncellemelerin yapılmasını gerektirmiştir.

- Bu nedenle de Kişisel verilerin korunması hukukunun gelişen dünyada bir ihtiyaç haline geldiği akıllardan çıkarılmayarak bu hukukun getirdikleri çağa ayak uydurmak için bir fırsat olarak ele alınmalıdır.
- Bu kapsamda, başta şirketlerin yürütmeleri gereken Kanun'a uyumluluk süreci olmak üzere yapılacak her türlü faaliyette kişisel verilerin korunması hukukunun özü anlaşılmaya çalışılmalıdır.
- Bu ÖZ, gerçekleştirilen her türlü faaliyette göz önünde bulundurularak, kişisel verilerin korunmasının yerleşmesi ve bir kültür haline dönüşmesi üzerine çaba gösterilmelidir.

Sabırla dinlediğiniz için
teşekkür ederim.

Ayrıntılı bilgi için bkz:

<https://independent.academia.edu/>